

เทศน์เช้า วันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๘

พระอาจารย์สงบ มนัสสนุโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะ ตั้งใจฟังธรรม วันนี้วันพระ วันพระ วันโกน มันเป็นวันเหมือนกัน ๒๔ ชั่วโมงเหมือนกัน แต่วันพระ วันโกน มันมีผลทางจันทรคติ แม้แต่ทางโลกมันยังมีผลเลย เวลาเขาทำไร่ไถนา ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาลเป็นสิ่งที่สำคัญมาก สิ่งนั้นมันทำให้เรามีอาหาร มีปัจจัยเครื่องดำรงชีวิตไว้

มนุษย์เกิดมาเป็นสัตว์สังคมๆ ถ้าสัตว์สังคมต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แล้วถ้าเรามีลูกมีหลาน เราให้บวชพระ บวชพระๆ เพื่ออะไร

เพื่อให้เขาเป็นบัณฑิต ลูกของเราจะต้องให้เป็นบัณฑิต มีสติปัญญาเพื่อดำรงชีวิตต่อไป เราปรารถนาตรงนั้นไง

ฉะนั้น สิ่งที่มาบวชพระๆ นั้นนะมาบวชเพราะว่าเป็นอำนาจวาสนาบารมีของตน ถ้ามีอำนาจวาสนาของตน ถ้าเราบวชพระหรือเราเป็นบริษัท ๔ เราจะฝึกหัดประพฤติปฏิบัติของเราขึ้นมา เห็นไหม พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ถ้าพุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน มันมีสติปัญญาในชีวิตของตน

เราเกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา เราเกิดมา ถ้าเราเป็นทางโลก เราต้องมีปัจจัยเครื่องอาศัย เราต้องดำรงชีวิต เราต้องมีหน้าที่การงานของเรา ถ้ามันมีความทุกข์ความยากขึ้นมา บีบคั้นหัวใจของตนขึ้นมา มันมีพระพุทธศาสนา บุญและบาป ถ้าเป็นบุญเป็นกุศล มันอึดออกอึดใจ ถ้าเป็นบาปอกุศล มันบีบคั้นหัวใจของตน

แล้วถ้าเรามาบวชพระๆ ของเราขึ้นมา ถ้าเราจะฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา พระจากภายใน ถ้าพระจากภายในนะ

ถ้าใครทำความสงบของใจไม่เป็น พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานไม่เป็นสัมมาทิฐิถูกต้องชอบธรรม มันเป็นเดิรถียทั้งนั้น มันเป็นเดิรถียนิครนถ์ มันส่งออกทั้งนั้นนะ

แล้วเดิรถียนิครนถ์มันอวดเก่งด้วยนะ เดิรถียสมัยพุทธกาล เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรมนะ พวกนี้พยายามจะขัดจะขวาง แต่เวลาพระพุทธศาสนาเผยแผ่ไป มีคนเคารพศรัทธาขึ้นมา พวกนี้มาปลอมบวช มาขอบวชๆ ขึ้นมาในพระพุทธศาสนา

เดิรถียมาขอบวช ต้องให้เขาอยู่กรรมก่อน ให้เขาละทิฐิอันนั้น ถ้าไม่ละทิฐิอันนั้น เวลาเขามาบวชเป็นพระ นี่เปลี่ยนนอกเป็นพระ แต่ข้างในเป็นเดิรถีย เดิรถีย นิครนถ์ มันแล้วแต่จินตนาการของมันไปทั้งนั้นนะ เพราะอะไร เพราะมันไม่ซื่อสัตย์สุจริตใจ

ถ้ามันซื่อสัตย์สุจริตของมัน เห็นไหม พุทโธ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ถ้าจิตมันสงบระงับเข้ามา สัมมาสมาธิ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ถ้าผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน อันนี้มันไม่เห็นทุกข์แล้วละ

ก่อนหน้านั้นเป็นเดิรถียนิครนถ์ มันขาดปัจจัยเครื่องอาศัย มันก็มาปลอมบวช มาปลอมบวชๆ เพื่อปัจจัย ๔ ใจ เพื่อดำรงชีวิตไป เพื่อกิตติศัพท์กิตติคุณ มันเลยเป็นเดิรถียนิครนถ์ อยู่ในใจนั้นนะ

ถ้าเราฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา มันสงบระงับเข้ามา ถ้ามันสงบระงับเข้ามา ใต้นั้นมันเรื่องโลกๆ ใจ เรื่องภายนอก เรื่องภายนอกๆ ถ้าจิตคนที่มีอำนาจวาสนานะ มันจะเห็นเลยละว่ามันเป็นเรื่องธรรมดา แล้วถ้าคนที่มีธรรมๆ นะ อย่างว่าแต่มนุษย์เลย สัตว์มันก็ต้องมีอาหารเหมือนกัน สัตว์มันกัดมันฉีกกันแย่งชิงอาหารนะ

มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐๆ สิ่งนี้เราอดกลั้นไว้ ทั่วๆ ที่เราหิวโหยนี้แหละ แต่เราจะให้คนอื่นได้พึงพาอาศัยก่อน ถ้ามันพอมิแล้วเราถึงจะได้กินได้อยู่ของเรา เรามีความอดกลั้น เรามีสติมีปัญญา เพราะเราเป็นสัตว์ประเสริฐ

เวลาสัตว์ใคร่จามมันแย่งมันชิงกันด้วยอาหาร อย่างไรก็ได้ ถ้าอาหาร ต้องมีการกัดฉีกกันแน่นอน แต่เราเป็นสัตว์ประเสริฐๆ ใจ ถ้าสัตว์ประเสริฐมันยังยับยั้งของมันได้ แล้วถ้าเราเป็นมนุษย์ เราเป็นมนุษย์ เรามีอำนาจวาสนา เรามีสติปัญญา มันมอง มันเห็นนะ

เวลาครูบาอาจารย์ของเรา เวลาเอาจริงเอาจังขึ้นมา เอาจริงเอาจังขึ้นมา เขายังอดนอน ฝ่อนอาหารนะ เขาอดของเขา เขาฝ่อนของเขาเพื่ออะไร เพราะมันหยาบๆ จากภายนอกไง ถ้าภายในๆ สิ่งที่อยู่ใน ถ้ามันสุขสงบเข้ามา มันเห็นคุณค่ามากกว่านั้นไง ถ้าคุณค่ามากกว่านั้น มีคุณค่าเพราะอะไร

วันนี้วันพระ วันพระแล้ว มันประเสริฐขึ้นมา ประเสริฐเพราะอะไร ประเสริฐเพราะเรามีศีลมีธรรม เรามีจาคะ เราให้คนอื่นได้ เราจะหิว เราจะกระหาย ให้คนอื่นได้อิ่มหนำสำราญ เรามีบุญนะ เราอิมใจ แล้วหิวๆ นี่นะ เวลาอดนอน ฝ่อนอาหารไง เวลาอดอาหาร อดอาหารจนท้องนี้ร้องจ๊อกๆ เลยนะ

เวลาหลวงตาพระมหาบัวเ้า กินเข้าไปแล้วออกอย่างนั้นเลย ระบบมันได้รับการกระทบกระเทือนไง กินเข้าไปอย่างไรนะ มันออกมาอย่างนั้น มันไม่ย่อย ไม่ทำสิ่งใดเลย แล้วมันหิวไหม ทำไมจะไม่หิว แต่หิวมันก็มีสติปัญญาเท่าทันมัน มีสติปัญญาเท่าทัน เวลาสติปัญญามันมีสติปัญญา สติปัญญาอบรมบ่มเพาะจิตใจของตน ถ้าอบรมบ่มเพาะจิตใจของตนนะ เวลาจิตใจมันปล่อย ปล่อยธาตุ ปล่อยขันธ ความหิวหายไปไหน

ความหิวมันเกิดจากเรานะ เราอดอาหารนะ เราไม่กินอาหารเป็นเดือนๆ เราไม่กินอาหารเป็นทั้งปี มันอยู่ของมันได้อย่างไร มันไม่หิว มันเป็นไปไม่ได้หรอก มันหิวทั้งนั้นนะ วิทยาศาสตร์มันหิวทั้งนั้นนะ เพราะมันขาดแคลน

เวลาจิตมันพิจารณา มันปล่อยหมดเลย ทำไมหิวหายไปไหนวะ มันจะมีความสุขไง มันมีแต่ความมหัศจรรย์ในใจของตนนะ เวลามันคลายตัวออกมา เหมือนเดิม พอคลายตัวออกมาก็เป็นโลกเ้า

คนเราเกิดมามีกายกับใจเ้า หัวใจอยู่ในร่างกายนี้เ้า สุขภาพกาย สุขภาพจิตเ้า สุขภาพกายแข็งแรง สุขภาพจิต ถ้ามีธรรมแล้ว สุขภาพจิตที่มันมีสมาธิขึ้นมา มันมีสติปัญญาของมัน เห็นไหม

เวลามันเป็นจริงเป็นจัง นี่วันพระ วันพระๆ วันพระผู้ประเสริฐ เขาเห็นคุณค่า ใ้มันวิธีการเท่านั้นนะ ใ้มันวิธีการปฏิบัติ แล้วถ้าปฏิบัติมันเป็นจริงเป็นจังขึ้นมาละ จิตสงบระงับ

เวลาที่เรายพยายามจะค้นคว้าหาพุทธะของเรา หาหัวใจของเรา เห็นไปหมดนะ ไฉนนั้นก็ทุกข์ ไฉนนั้นก็ทุกข์ ไฉนนั้นก็ทุกข์ แหม! ทุกข์นี้เข้าใจหมดนะ แต่ส่งออก ของประจำโลก ไม่ใช่อริยสัจ

จิตสงบแล้วมันไม่เห็นทุกข์หรอก เวลามันเสื่อมแล้วมันค่อยทุกข์ ถ้าจิตสงบแล้วมันติดสุข มันไฉ่ เวลามันสุขๆ มันสุขเพราะอะไร เพราะมันปล่อยวางไฉ่

ไอ้โฮ! นิพพานเป็นอย่างนี้เอง

ไม่มี ไม่มีเริ่มต้น ไม่มีท่ามกลาง และไม่มีที่สุด ไม่มีมรรค ใจดวงใดไม่มีมรรค เพราะยกขึ้นสู่วิปัสสนาไม่เป็น มันจะเกิดมรรคขึ้นมาได้อย่างไร

เพราะงานชอบ งานชอบ ไฉนงานมันไม่ชอบ งานของโลก โลกียะ มันไม่เกิดโลกุตตระ

แล้วโลกุตตระมันเกิดอย่างไรละ

จิตสงบแล้วมีอำนาจจิตไปเห็นสติปัฏฐาน ๔ นั้นละ

การที่ว่าการประพฤติปฏิบัติในแนวทางสติปัฏฐาน ๔ สติปัฏฐาน ๔ คือจิตดวงนั้นไฉ่

จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เกิดแล้วเกิดเล่า เกิดตายๆ อยู่อย่างนี้แต่ละภพแต่ละชาติ แต่ในชาติปัจจุบันนี้เราเป็นใคร แล้วเราเกิดชาตินี้ชาติเดียวไฉ่ใหม่ การเกิดการตายแต่ละภพแต่ละชาติมันมากน้อยขนาดไหน ถ้ามันมากน้อยขนาดไหน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย

ทุกจิตทุกดวงใจมีเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะทั้งสิ้น แต่ระลึกไม่ได้ ทำไม่ได้ มันถึงเป็นจริตเป็นนิสัย มันเกิดกับเดียรฉัตร ทำกับเดียรฉัตรมา เวลาเกิดเป็นมนุษย์ปัจจุบันนี้ ก็เกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา มันก็มาบวชพระ แต่จิตมันยังเป็นเดียรฉัตรอยู่ มันก็เป็นเดียรฉัตรนิครนถ์อยู่อย่างนั้นนะ มันไม่เป็นพุทธะ มันไม่เป็นธรรม

ถ้ามันเป็นธรรมๆ เราฝึกหัดของเราขึ้นมา ฝึกหัดให้มันถูกต้องชอบธรรมขึ้นมาไฉ่

แล้วถ้าผู้ที่มีอำนาจจิต พาหิยะพึงเทศน์องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหนเดียว เป็นพระอรหันต์ๆ เพราะเขาสร้างสมบุญญานุการในการที่เป็นพระโพธิสัตว์ เป็น

พระพุทธานุภาพ เวลาที่พามาฟังเทศน์องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เดียวเป็นพระอรหันต์ไปเลย

ไอ้คนที่มาจับชายจีวร อยู่ใกล้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กอดองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้เลย มันทำไม่ได้

แต่ไอ้ที่เขามาฟังคนเดียวเพราะอะไร เพราะเขาทำของเขา มา ไอ้ที่เขาทำของเขา มา มันเป็นจิตเป็นนิสัย มันจะแก้ไขของมันไง แก้ไขของมันเพราะอะไร เพราะเป็นสัมมาทิฏฐิ งานชอบ

ถ้ามันมีทิฏฐิมานะ มันก็กิเลสชอบ มีอิทธิพล มีความยิ่งใหญ่เหยียบย่ำทำลาย ยิ่งทำลายมันยิ่งเศร้าหมอง เพราะอะไร จิตที่เป็นนามธรรม ทำลายอย่างไร ฆ่าแกงอย่างไร มันก็ไม่ได้ตายหรอก เอ็งทำลายใครไม่ได้หรอก มันมีแต่สร้างเวรสร้างกรรมทั้งนั้น

เอ็งจะไปทำลายใครไม่ได้ แล้วไม่มีใครให้เอ็งทำลาย แต่ทางโลกมันทำลายไหม ชั่วโกงมันทำลายไหม ทำลายทั้งครอบครัว ทำลายเขาไปทั่วหมดนะ สิ่งที่ทำลาย

โลกนี้คือละครโรง เราเกิดมาชีวิตหนึ่ง แล้วทำบุญหรือทำบาปไป เหยียบย่ำทำลายเขา มันก็เป็นกรรมเก่า เป็นการกระทำที่มันบาดหมางกันมา แต่ถ้ามันเป็นบุญกุศล เห็นไหม

เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร

เราจะมีโอกาสเหยียบย่ำทำลายใคร เราก็ไม่ทำ เราโดนคนอื่นเขาเหยียบย่ำทำลาย ก็อภัยให้เขา เพราะในปัจจุบันนี้เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เราจะมาสร้างคุณงามความดีของเรา มันมีเวรมีกรรมเข้ามา มันถึงเกิดผลกระทบอย่างนั้น แล้วเกิดผลกระทบอย่างนั้น เรามีสติมีปัญญาหรือไม่

ไอ้นี้เป็นธรรมไง ใครก็พูดได้ ใครก็สอนได้ แต่มันจริงหรือเปล่า เวลาเป็นจริงหรือเปล่า

ถ้ามันจะจริงไม่จริงนะ พอจิตสงบแล้วไปเห็นกิเลส มันจะรู้เลยจริงไม่จริง

กิเลสนี้มันร้ายนัก แล้วไม่ใช่กิเลสของใคร มันเป็นกิเลสของเราเอง แล้วเราไปเผชิญหน้ากับมันนะ

การพิจารณากาย สักกายทิฐิ วิจิกิจา สัมพัตปราคาส ใครบ้างไม่มีความรู้สึก ทุกคนมีความรู้สึก ทุกคนมีทิฐิมานะทั้งนั้น ถ้าทุกคนมีทิฐิมานะ สมบัติจะเป็นของเราเลย ร่างกายไม่เป็นของเราได้อย่างไร ชีวิตไม่เป็นของเราได้อย่างไร ต้องเป็นของเราสิ ต้องของเราแน่นอนแน่นอน

ทิฐิไง สักกายทิฐิ จะคิดไม่คิด จะเป็นไม่เป็น มันเป็นอย่างนั้นนะ ธรรมชาติ มันเป็นธรรมชาติเลย เป็นจิตวิทยาทั้งสิ้นเลย แต่เวลาเข้าไปเผชิญกับมันนะ เฮ้ย! ไซ้เราจริงๆ หรือ ที่แรกก็ว่าไซ้

ก็ไซ้ อ้าว! ชีวิตนี้ของเรา เกิดมาจากพ่อจากแม่ สมบัติของเรา แม้แต่มรดกตกทอดยังจะเอาเลย บุญบาปมีงาเอาใหม่ เวลาบุญจะเอา บาปไม่เอา นี่เวลาเข้าไปเผชิญๆ

นี่ไง เราบอกว่าเราเบียดเบียน ทำลายซึ่งกันและกัน

ไฉนมัน ไฉส! ถ้าเป็นธรรมนะ มันอยู่ข้างนอก มันอยู่โลก ของประจำโลก แล้วก็เกิดมาแย่งชิง ชิงดีชิงชั่วกัน เวลาฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราวางนั้น ถือพรหมจรรย์ พอวาง ถือพรหมจรรย์แล้วให้มีศีลมีธรรมของเรา พอมีศีลมีธรรมของเรา เราจะฝึกหัดปฏิบัติของเรา มันก็เป็นจิตเป็นนิสัยที่มันต่อต้านนี้ มันถึงทำความสงบไม่ได้ไง

ถ้าเป็นพุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน

ถ้าเป็นเดียรถีย์นิครนถ์ มันก็ทำสมาธิเหมือนกัน แต่มันส่งออก มันออกไปกว้านเอาแต่ความชอบใจของมัน แล้วไม่มีอะไรเป็นขึ้นเป็นอันทั้งสิ้น มันจะหมุ่นเวียนอยู่อย่างนั้น มันจะลุ่มๆดอนๆ อยู่อย่างนั้น มันจะเป็นอย่างนั้น ไม่มีสิ่งใดเป็นปกติสุข

ถ้ามันทำความสงบของใจเข้ามา พุทธะ เวลามันสงบสุขขึ้นมา นี่มันมหัศจรรย์ใจ พอมหัศจรรย์ขึ้นมา กลับยกขึ้นสู่วิปัสสนาไม่เป็น นี่จิตดวงใดไม่มีมรรค

ถ้าดวงใดไม่มีมรรคนะ เราน้อมไปสู่สติปัฏฐาน ๔ แล้วน้อมไปสู่สติปัฏฐาน ๔ พอมันเห็นนะ แล้วมันอยากกระทำนะ ทำไม่ได้ รากฐานไม่มั่นคง ก็ต้องเข้ามาทำความสงบของใจให้มากขึ้น แล้วฝึกหัดมากขึ้น

รากฐานไม่มั่นคง แล้วอยู่ที่อำนาจวาสนา

นี่ไง สิ่งที่เกิดที่คคะ ๘๐ องค์เป็นพระอรหันต์เหมือนกัน แต่มาแต่ละแนวทางกัน เพราะมันอยู่ที่จิต อยู่ที่นิสัย อยู่ที่อำนาจวาสนา อยู่ที่การสร้างมา กุศล อกุศล ธรรม อกุศล ธรรม บัณฑิตตั้ง สันติปฏิภาณทั้งนั้น ไม่มีใครทำให้ใคร

มีแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีครูบาอาจารย์ที่คอยอบรมบ่มเพาะ เราเท่านั้นต้องทำ แล้วถ้าทำมันเป็นความจริงความจริงของเรา มันจะเป็นบัณฑิตตั้ง เป็นสันติปฏิภาณ มันจะเป็นสมบัติดวงนั้นไง ใจดวงนั้นจะมีมรรคมีผลขึ้นมาไง ถ้าใจดวงนั้นมีมรรคมีผล นี่พระพุทธศาสนาไง

ในโลกนี้ ในจักรวาลนี้ ทรัพยากรมนุษย์คือจิตดวงนั้นสำคัญที่สุด ถ้าเป็นพรหม ก็สถานะของพรหมก็จิตดวงนั้น เป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม เป็นมนุษย์ ก็ดวงนั้น บัณฑิตตั้ง สันติปฏิภาณ ไก่ ต้องจิตดวงนั้น ต้องบุคคลคนนั้น ต้องจิตดวงนั้นเป็นผู้กระทำ

ฉะนั้น เราไปวัดไปวา วันนี้วันพระๆ วันพระก็พระพุทธรูป วันพระๆ ถ้าบวชพระก็เป็นสมมุติสงฆ์ ก็พระสมมุติ เราศึกษา เรามีวิชาการ เราก็ทำให้เป็นได้ทั้งนั้นนะ แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาบวช ญัตติจุตถกรรมก็เป็นวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง เพราะอะไร

เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดา รู้ใจ จิตเวียนวายตายเกิดในวัฏฏะ เพราะมันมาเกิดเป็นมนุษย์ไง มันเป็นสมมุติ เป็นของโลกใจ นี่ไง ก็มีวินัยไง วินัยก็มีกฎกติกา มาบวชเป็นพระ บวชเป็นพระก็สมมุติสงฆ์ ก็พระสมมุติ เป็นพระ สีกก็บวชบวช พระก็บวช เวลาฝึกหัดปฏิบัติ ไม่มีมรรค มันจะเป็นอริยมรรคได้อย่างไร มันจะเป็นสงฆ์ได้อย่างไร ถ้ามันเป็นมันต้องมีดี

บวชพระเขายังมีพิธีกรรมบวชเขาเลย แล้วปฏิบัติขึ้นมา เติบรียนิครนถ์ก็เอาหมดเลย ส่งออกไป แล้วบอกว่าเป็นนุ่นเป็นนี่

เป็นโดยปฏิภาณมานะ เป็นโดยความเห็นผิด เป็นโดยความเข้าใจของตน มันเข้าพระพุทธศาสนาใหม่ มันเลยเป็นเติบรียนิครนถ์ไง

ถ้าเป็นธรรมๆ วันนี้วันพระ เราเกิดมาเราต้องมีอำนาจวาสนา ถ้าเราจะฝึกหัดปฏิบัติของ เรา เราตรวจสอบของเรา เราดูแลของเรา มีสติสัมปชัญญะตลอด แล้วเทียบเคียงได้กับธรรม และวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

มีครูบาอาจารย์ทั้งนั้น แล้วถ้าเราไม่เข้าใจ เราก็ได้เราก็แย้งว่าอันนั้นไม่ถูกต้องชอบธรรม ใ้แต่ยรถียนิครนถิไนใจเราถูกต้องชอบธรรม

ถ้าเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา ปัจจัตตัง สันติภูสิโก ใจดวงใดไม่มีมรรค ใจดวงนั้นไม่มีผล ถ้า มันเป็นมรรคเป็นผล เป็นมรรคเป็นผลอย่างไร

มรรคหยาบข้ามรรคละเอียด

หยาบๆ ขึ้นมา ว่าเห็นเป็นแค่เงาเท่านั้นนะ แล้วคิดว่าตัวเองยิ่งใหญ่ หยาบๆ อย่างกลาง อย่างละเอียด อย่างลึกซึ้ง ไม่เคยรู้ไม่เคยเห็น แล้วไม่เคยรู้ไม่เคยเห็น มันจะเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา ไม่ได้ ถ้ามันจะเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา เห็นไหม ทางสายกลางในพระพุทธศาสนา

หลวงปู่มั่นท่านบอกแล้ว ให้ไปหาพระองค์นั้นองค์นี้ เพราะท่านได้สนทนาธรรมหมดแล้ว มันมีมัคโค ทางอันเอก มันมีอยู่ทั้งนั้น

ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ นิโรธ ขณะ ดับทุกข์ด้วยมรรค ๘ ด้วยความถูกต้องชอบ ธรรม นั้นจะเป็นสัจจะความจริงในพระพุทธศาสนา

แล้ววันนี้วันพระ เราเกิดมาชีวิตจริงๆ นี่แหละ แต่ก็สมมุติ เกิดตาย ตายหมดนะ แล้วจะ ไขว่คว้าอะไรไปก็ไม่มีอะไรเป็นของตนทั้งนั้น มีแต่บุญและบาปเท่านั้นติดหัวใจนั้นไป แต่ถ้า ฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา อริยมุมิ นั้นนะสัจจะความจริง

อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ตนทำสมบุรณ์แบบแล้ว ใครจะมาแย้งชิง สมบัติของเราได้ เอวัง